

INGLIZ TILIDAGI IJTIMOY QISQARTMALAR ASOSIDA TALABALARNING ZAMONAVIY O'QIB TUSHUNISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH VA RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Shodiyev Jaxongir Yusuf o'g'li

*Nizomiy nomidagi O'zbekiston milly pedagogika universiteti 1-kurs
tayanch doktoranti*

Annotatsiya: *Ushbu tezisdagi ingliz tilidagi ijtimoiy qisqartmalarni talqin qilish orqali talabalarning o'qib tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi tahlil qilingan. Ingliz tilidagi qisqartmalar zamonaviy kommunikatsiya va til o'rganish jarayonida muhim rol o'ynaydi, chunki ular tez-tez internetda, ijtimoiy tarmoqlarda va kundalik suhbatlarda ishlatiladi. Tezisdagi qisqartmalarni to'g'ri talqin qilish, talabalarga o'qish materiallarini tushunish va tahlil qilishda yordam berishi ko'rsatilgan.*

Kalit so'zlar: *Ingliz tili, ijtimoiy qisqartmalar, o'qish ko'nikmalari, tushunish, metodika, kontekstual tahlil, interaktiv metodlar, texnologik vositalar, yozish, suhbat, talqin.*

Annotation: *This thesis analyzes the methodology for developing students' reading comprehension skills through the interpretation of social abbreviations in the English language. Social abbreviations in English play an important role in modern communication and language learning processes, as they are frequently used on the internet, social media, and in daily conversations. The thesis demonstrates how the correct interpretation of abbreviations helps students understand and analyze reading materials.*

Keywords: *English language, social abbreviations, reading skills, comprehension, methodology, contextual analysis, interactive methods, technological tools, writing, conversation, interpretation.*

KIRISH

Ingliz tilidagi ijtimoiy qisqartmalar (abbreviation) zamonaviy dunyoda keng tarqalgan va har kuni o'qish, yozish va suhbatlarda ishlatiladi. Ular faqat ingliz tilining grammatikasiga emas, balki ijtimoiy madaniyatiga, ayniqsa internet va texnologiyalarga bog'liq. Talabalarning ingliz tilidagi ijtimoiy qisqartmalarni to'g'ri tushunishi va ishlatishi, o'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu tezisdagi ingliz tilidagi qisqartmalarni talqin qilish orqali o'qish tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasini tahlil qilish maqsad qilingan. Ijtimoiy qisqartmalar odatda biror so'z yoki iborani qisqartirish uchun ishlatiladi. Bu qisqartmalar

ko'pincha internet, ijtimoiy tarmoqlar, reklama, kundalik suhbatlar va boshqa sohalarda uchraydi. Masalan, "LOL" (Laugh Out Loud) yoki "BRB" (Be Right Back) kabi qisqartmalar talabalarning kommunikativ ko'nikmalarini tezda rivojlantirishga yordam beradi. Ingliz tilida yuzlab ijtimoiy qisqartmalar mavjud bo'lib, ular zamonaviy dunyoda ma'lumotlar almashinuvi va tilning globalizatsiyasida katta rol o'ynaydi. Ingliz tilidagi qisqartmalarni o'rganish, talabalarni nafaqat yangi lug'at va iboralar bilan tanishtiradi, balki ularning til va madaniyatni tushunish ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Ayniqsa, ijtimoiy qisqartmalarni tushunish talabalarga o'qish jarayonida kengroq tasavvurga ega bo'lishga yordam beradi. O'qib tushunish ko'nikmalari, ya'ni matnni anglab o'qish va tahlil qilish, til o'rganishda muhim bosqichdir. Ingliz tilidagi ijtimoiy qisqartmalarni o'rganish talabalarni to'g'ri fikr va mantiqiy xulosalar chiqarishga o'rgatadi. Bular nafaqat leksik yodlash, balki qisqartmalarining kontekstini to'g'ri anglashni ham talab qiladi. Misol uchun, "FYI" (For Your Information) yoki "TMI" (Too Much Information) qisqartmalarini o'rganish talabalarga tilni yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi, chunki bu qisqartmalar ko'pincha suhbatda foydalaniladi va ularning to'g'ri talqini mavzu yoki vaziyatga bog'liq. Shunday qilib, qisqartmalarni o'rganish talabalarni o'qish paytida kontekstga e'tibor qaratishga va mazmunni to'g'ri anglashga yordam beradi.

Talabalar o'qish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi. Ingliz tilidagi ijtimoiy qisqartmalarni talqin qilishda o'qish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasini bir necha usul orqali amalga oshirish mumkin. Bu usullar talabalarning til o'rganish jarayonida qisqartmalarga nisbatan qiziqishini va tushunishini oshiradi. Kontekstual tahlil: Talabalar uchun qisqartmalarni to'g'ri talqin qilishda kontekstual tahlil muhimdir. O'qish jarayonida talaba matndagi qisqartmalarni faqat alohida so'zlar sifatida emas, balki ularning kontekstidagi ma'nolarini aniqlashga harakat qilishi kerak. Masalan, "ASAP" (As Soon As Possible) qisqartmasi ish joyidagi matn yoki elektron pochta orqali yuborilgan xabar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Talabalar qisqartmalarining asosiy ma'nosini, shuningdek, ularni qaysi vaziyatlarda ishlatilishini tushunishlari zarur. O'qish materiallari va qisqartmalarni tanlash: Talabalar uchun qisqartmalarni o'rganish uchun o'qish materiallarini tanlashda ularda tez-tez uchraydigan qisqartmalarni o'z ichiga olgan matnlar tanlash muhimdir. Internetda keng tarqalgan qisqartmalarni tushunish uchun talabalar o'zlarini zamonaviy onlayn matnlar, bloglar va ijtimoiy tarmoqlar orqali tanishtirishlari mumkin. Shu bilan birga, ijtimoiy qisqartmalarni ingliz tilidagi o'quv kitoblarida va boshqa akademik manbalarda uchratish ham foydalidir. Interaktiv metodlar: Talabalar qisqartmalarni o'rganishda interaktiv metodlardan foydalanishlari mumkin. Masalan, guruhlarda ishlash,

qisqartmalarni ajratish yoki qisqa vazifalar orqali qisqartmalarni aniqlash o'quvchilarga bu masalani amalda qo'llash imkonini yaratadi. Talabalar qisqartmalarning to'g'ri ma'nolarini aniqlab, ularni to'g'ri kontekstda ishlatishlari kerak. Yozish va suhbatlarni amalda qo'llash: Talabalarga qisqartmalarni o'rganishda yozish va suhbat qilish muhim ahamiyatga ega. Yozma va og'zaki matnlarni yaratishda qisqartmalarni ishlatish talabalarga ularning aniq ma'nolarini anglashga yordam beradi. Bu metodika, shuningdek, talabalarga qisqartmalarni haqiqiy muloqotda, ya'ni ijtimoiy tarmoqlar, forumlar va boshqa kommunikativ muhitlarda ishlatishni o'rgatadi. Texnologik vositalardan foydalanish: Zamonaviy texnologiyalar va mobil ilovalar orqali talabalarga qisqartmalarni o'rganish yanada samarali bo'lishi mumkin. Mobil ilovalar va onlayn resurslar talabalar uchun interaktiv o'yinlar, testlar va materiallar taqdim etadi, bu esa ularning qisqartmalarni o'rganish va o'zlashtirish jarayonini qiziqarli va samarali qiladi. Qisqartmalarni o'rganishning foydalari. Ingliz tilidagi ijtimoiy qisqartmalarni o'rganishning bir nechta afzalliklari mavjud. Bu qisqartmalarni bilish talabalarga nafaqat tilni samarali o'rganishga yordam beradi, balki ularni global kommunikatsiya jarayonida ishtirok etish uchun tayyorlaydi. Shuningdek, ijtimoiy qisqartmalarni o'rganish talabalarni yirik madaniyatlararo muloqotga tayyorlaydi, chunki qisqartmalar xalqaro miqyosda ishlatiladi. Ijtimoiy qisqartmalar yoki ijtimoiy qisqartmalar va qisqartmalar-elektron aloqada keng qo'llaniladigan yozma til shakllaridir. Matnli va onlayn forumlarda tezkor xabar almashish, elektron pochta va suhbatlar-bu qisqartmalar, qisqartirishlar, so'zlarni ijro etish va boshqa yozma til shakllari kabi internet tilining o'zina o'zgarishini ishlatadigan formatlar va ushbu yangi yozma til shakllarining ma'lum bir qismi ijtimoiy qisqartmalardir. Internetdagi ijtimoiy qisqartmalar odatda iboraning harflarini olib, ularni "yangi" qisqartmaga aylantirish orqali iboraning qisqartmasini "yangi" qisqartmaga o'z ichiga oladi. Yozish o'tish jarayoni yoki jarayonlarni ifodalash maqsadiga ega bo'lgan jarayon deb nomlangan. Kompyuterlar, internet va elektron pochta butun dunyodagi odamlar uchun yangi hududlarni ochdi. Internet nafaqat shaxsiy suhbat va elektron pochta, balki yangiliklar va kutubxonalar kabi har xil ma'lumotlarga kirishni ham osonlashtirdi. Ingliz tilida qisqartmalar keng tarqalgan va tez-tez ishlatiladigan til xususiyatlaridan biridir. Bugungi kunda ijtimoiy tarmoqlarda, professional sohalarda, ommaviy axborot vositalarida va hatto kundalik suhbatlarda qisqartmalar tez-tez ishlatiladi. Bu qisqartmalarni to'g'ri tushunish va talqin qilish talabalarga o'qish, yozish va muloqotda o'z bilimlarini samarali qo'llash imkonini beradi. Tezislarda qisqartmalarni talqin qilish orqali talabalarining o'qib tushunish ko'nikmalarini qanday rivojlantirish mumkinligi tahlil qilinadi. Bu jarayonda o'rganish metodikalari, pedagogik

yondashuvlar va texnologik vositalardan qanday foydalangan holda samarali natijalarga erishish mumkinligi ko'rib chiqiladi. Ingliz tilidagi qisqartmalar: Aniq ta'rif va turlari, ingliz tilida qisqartmalarni to'g'ri tushunish, o'quvchilarning o'zlashtirish jarayonini osonlashtiradi. Bunday qisqartmalar turli sohalarda, jumladan, ijtimoiy, ilmiy, biznes va texnologik sohalarda keng qo'llaniladi. Ular matnni qisqartirish orqali yozma va og'zaki muloqotni tezlashtiradi va samarali qiladi. Ingliz tilidagi qisqartmalarni turlarga bo'lish mumkin:

- Jamoat va ijtimoiy qisqartmalar: Bu qisqartmalar ijtimoiy tarmoqlarda, internetda va foydalanuvchilar orasida tez-tez ishlatiladi. Masalan, "BTW" (By The Way), "YOLO" (You Only Live Once), "FOMO" (Fear of Missing Out).

- Professional qisqartmalar: Biznes va ilmiy sohalarda keng qo'llaniladigan qisqartmalar. Masalan, "FYI" (For Your Information), "CEO" (Chief Executive Officer), "HR" (Human Resources).

- Texnik qisqartmalar: Kompyuterlar va texnologiyalar bilan bog'liq qisqartmalar, masalan, "URL" (Uniform Resource Locator), "RAM" (Random Access Memory), "USB" (Universal Serial Bus).

Ingliz tilini o'rganish jarayonida qisqartmalarni bilish va ularni to'g'ri talqin qilish talabalarga ushbu sohalarda muvaffaqiyatli muloqot qilishda yordam beradi. O'qib tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishda qisqartmalarni talqin qilish, O'qib tushunish ko'nikmalari talabalarga ingliz tilidagi matnlarni to'g'ri anglash va tahlil qilish imkoniyatini beradi. Qisqartmalarni to'g'ri talqin qilish orqali o'quvchilarning o'qish ko'nikmalarini yanada rivojlantirish mumkin. Talabalar qisqartmalarni matndagi umumiy kontekstga mos ravishda tushunishlari lozim. Buning uchun ularning o'qish jarayonida kontekstual tahlil qilish ko'nikmalari rivojlantirilishi kerak. Masalan, "IDK" (I Don't Know) qisqartmasi turli matnlarda turli ma'nolarda ishlatilishi mumkin, shuning uchun uni to'g'ri talqin qilish uchun kontekstni tushunish zarur.

XULOSA

Ingliz tilidagi ijtimoiy qisqartmalar talqinida talabalarining o'qib tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi samarali bo'lishi uchun interaktiv, kontekstual va texnologik yondashuvlar zarur. Qisqartmalarni tushunish va ishlatish nafaqat tilni o'rganishning ajralmas qismi, balki zamonaviy madaniyatni va kommunikatsiya jarayonini chuqurroq anglashga yordam beradi. Talabalarga qisqartmalarni o'rganish jarayonida ilg'or metodlar va vositalarni taqdim etish, ularning o'qish va yozish ko'nikmalarini yanada mustahkamlashga olib keladi. . Ingliz tilida yuzlab ijtimoiy qisqartmalar mavjud bo'lib, ular zamonaviy dunyoda ma'lumotlar almashinuvi va tilning globalizatsiyasida katta rol o'ynaydi. Ingliz tilidagi qisqartmalarni o'rganish, talabalarni nafaqat yangi lug'at va iboralar bilan tanishtiradi, balki ularning til

va madaniyatni tushunish ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Ayniqsa, ijtimoiy qisqartmalarni tushunish talabalarga o'qish jarayonida kengroq tasavvurga ega bo'lishga yordam beradi. O'qib tushunish ko'nikmalari, ya'ni matnni anglab o'qish va tahlil qilish, til o'rganishda muhim bosqichdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. N.B.Maxmudov. (2020). "Xorijiy tillarda metodika va texnologiyalarni o'rni va ularning turli jihatdan tasniflanishi". Science and Education, 1(Special Issue 3).
2. B.B.Jo'raboyev. (2020). "Chet tilini o'qitishda kommunikativ yondashuv". Science and Education, 7(7), 215-220.
3. E.B.Rodgers. (2021). "Using authentic materials on english lessons". Academic research in educational sciences, 2(2).
4. S.M.Samarova.(2018). "Forming Creative Vision of Person as Universal Method Enhancing Creativity". Eastern European Scientific Journal, (6).
5. K.A.Shokarimova. (2020). "Pedagogik qobiliyat va pedagogik mahoratning ta'lim-tarbiya berishdagi ahamiyati". Science and Education, 1(Special Issue 2).